

OBRAĆ SIĘ (56) *vb pf*

się (42), się (14).

o oraz a jasne; w formach fut e jasne.

inf obrać się (4). ◇ *fut 3 sg m* obierze się (18). ◇ *praet 3 sg m* obrął się (18). *n* obrało się (2). ◇ *3 pl m pers* obrali się (2). ◇ *plusq 3 sg m* był się obrął (2). ◇ *con 3 sg m* by się obrął (4) *Leop, GórnDworz, RejPos, KochFr*, obrąłby się (1) *CzechRozm*. *f* by się obrała (1). ◇ *con praet 3 sg m* by się był obrął (1). *n* by się było obrało (1). ◇ *part praet act* obrąwszy się (2).

Sł stp, Cn, Linde brak.

1. *Trafić się, znaleźć się w odpowiednim momencie lub sytuacji (przeważnie o osobach)* (46): Owaćciem fie żoraw obrał/ Nofem z gárdłá kość mu [*wilkowi*] wyrwał *BierEz* K4v; A rzadka by fie obrała Ktora by fnią porownała W fstatku w wierze y w ftałości *RejJóz* G4v; Bo y Swiety fię nieobrał Aby był kedy wtem wytrwał Aby niwczem nieprzewinił *RejKup* dd4; *LubPs* Y3; *RejWiz* 43, 100v; *BielKron* 351v; *RejAp* 51v; *GórnDworz* T4v; *RejPos* 18v, 130v, 314; *RejZwierc* 95, 266; *CzechRozm* 206; *SkarŻyw* 152, 510; Obralli by fię kedy kto ták pracowity/ Ze by z was chciał wyczérpác vmyśl mój zákryty/ Powiédźcie mu/ niech próżno niefráuíe głowy *KochFr* 107; pewienem tego/ że obierze fię człowiek iáki dobry y mądry/ ktory te fprawy Ich M. przez piłanie fwe/ wieczney pámięci przyfzłemu wiekowi poda. *VotSzl* C; *SapEpit* Bv.

obrać się z kogo (2): Potym ieden z onych ludzi obrał fie śmiały *BielKron* 442. *Cf* »jeden z dziesiáci się obierze«.

obrać się między kim (4): ábowiem y między ángioły y názacznieyfłemi fświętymi nikt fie ták nieobierze ktoby fie miał przyrownác iákiem podobieńftwem ktobie. *RejPs* 131v; *SkarŻyw* 258; *CzechEp* 332. *Cf* »jeden między tysiącem się obierze«.

cum inf (3): A żaden fie nie obrał/ áni ná niebie/ áni ná ziemi/ áni pod ziemią otworzyć kfiąg [*nemo poterat neque in caelo neque in terra neque subtus terram aperire librum Vulg Apoc 5/3*]/ áni ná nie pátrzyć. *RejAp* 51, 51v; *RejPos* 6.

W charakterystycznych połączeniach: ((nie) obierze się ((nie) obrał się) człowiek dobry i mądry, dobry, kto godny, lekarz, [ile] mężow, moźny, szlachetny narod, kto pracowity, przyjaciel prawy, śmiały, święty, kto zacny, zuchwalec, żoraw; *obrać się z ludzi; obrać się między świętymi; obrać się na niebie* (2), *na świecie, na ziemi* (2); *obrać się dobrowolnie, ledwie, ledwo.*

Frazy: »rzadko dobry się obierze« (1): A rzadko dobrowolnie dobry fie obyerve/ Lecż ácz go przymufzeniem iáko kiyem wzbyerve. *RejWiz* 101.

»jeden [*w tym*: z dziesiáci ledwo (1), między tysiącem (1)] się obierze« (5): *RejRozpr* C2v; między tysiącem/ ledwie fye ieden Polak/ y to nędznik iáki obierze/ ktoryby fye *Ius Ciuile* vczył. *OrzRozm* M; z onych dzyefiáci ledwo że fie ieden obrał co fie wrocił y dał chwałę Pánu fwoiemu *RejPos* 215; *RejZwierc* 50; *SkarŻyw* 403.

»nikt (*a. żaden*) się nie obierze« (16): áno fie nikt nieobrał áby mię był namniey co miał póciéffyc. *RejPs* 101, 131v, 154v; *LubPs* A4v, R3; *RejAp* 51, 51v, 176v; *RejPos* 6, 33v, 84, 147, 260, 282, 345v; Bo gdy vpadł nędzny człowiek, żadny fię nie obrał/ Ani Anioł, áni Prorok, coby go rátował: Aż fię nam ten ná świat ziawił/ co z dawná obiecan był *ArtKanc* N17v.

Szereg: »nie naleźć się ani obracć« (1): Iuźby fie było nigdy nie nálezło áni obráło żadne frozłze á okrutnieyłze źwirzę/ iáko ieft frogie á okrutne przyrodzenie tego nálezgo nędznego narodu ludzkiego. *RejPos* 247.

2. *Podjąć się czegoś, zdecydować się, zdobyć się [na co]* (3) : *BielKom* A3; katoryby fie ná tho obráł żeby wydał ktorego Zydá imię [*Nunciare autem qui voluerit*]/ tákowi [...] więncem wolności á fwobody obdárzon będzie. *Leop* 3.*Mach* 3/21; niechćiał fie ná tho obracć nikt *BielKron* 242v.

3. *Zebrać się, zgromadzić się* (3) : Obrawłzy fie dwieście y łzełnacie tyliac iunakow [*recensistis pugnatoribus cc. et xvi. milibus*] wezbrali fie drogą fwych oytczow *MiechGlab* 58; A trzey obrawłzy fie czo mędrłzy á zacnieyłzy/ łzli zá oną gwiazdą/ ktora ie dowiodłá áż do zyemie żydowłkiey. *RejPos* 35v.

obracć się ku czemu (1): Tu na sejmie aby juź Panowie Rady i duchowni i świeccy obrali się ku wysadzeniu temu [*o wyborze do sądów i pisarzy*] *Diar* 94.

4. *Zwrot:* »w pogaństwo się obracć« = *stać się poganinem, wybrać pogańską wiarę* (1) : abez kapłana [...] wieleby dusz wpoganstwo obracć się mogło. *ActReg* 19.

5. *Przypisać sobie jaką funkcję, ogłosić się [kim]* (1) : Więc fię w oney świątyni Kościelnym obierze/ Wierutny łotr/ co gmerze w oney tám ofierze. *KlonWor* 48.

6. *W funkcji strony biernej; być wziętym, wybranym* (2) : Mogłáćiem drugiéy wzięć lós/ y wygrać w téy mierze/ Lecz komum fie došťáłá [*jako branka*]/ ten fie nie obierze. *GórnTroas* 65.

obracć się z czego (1): Izali fię z niey [*z winorośli*] może obracć drzewo godne ku robocie iákiey [*Nunquid tolletur ex co lignum ad faciendum opus*]? *BibRadz Ez* 15/3.

Synonimy: 1. *trafić się, naleźć się, znaleźć się, znaleźć się;* 3. *spotkać się, ześć się, zgromadzić się.*

Formacje współrdzenne cf BRACĆ.